

Помтарина плаћена у готову.

Privredno - kulturne
Matice
za Sjevernu Dalmaciju

ГЛАС

Izlazi Četvrtkom.

Privredno - kulturne
Матиче
за Сјев. Далмацију

Godišnja pretplata za našu državu 40 din., za
Ameriku 2 dolara, a za ostalo inostranstvo 80 din.
Članovi Matice dobivaju list besplatno.
Primjerak 1 din.

Шибеник, 20. Августа 1931.
БРОЈ 111. ГОДИНА III.

Vlasnik Privredno-kulturna Matica za Sjevernu Dalmaciju
Pretstavnik: MILAN BRKIĆ, urednik
Telefon br. 63. — Broj ček. računa 38.242

Rad na selu i mentalitet naše inteligencije

Kod nas se često čuje vajkanje da se kod nas ništa ne radi niti se može raditi. Naročito varošani tvrde da se na selu ne može ništa raditi. Nedavno na jednom sastanku u jednoj našoj varošici svi su jednodušno tvrdili da u nijednom selu cijele krajine nema nikoga, ko bi se mogao nagovoriti na lični pregoran rad, čak i kad bi mu se pomagalo, a o zajedničkom radu da nema ni govora.

Naši građani žale mnogo za predratnim vremenima kad se je narod mnogo lakše zatalasavao za svaki pokret. Narod se je uvijek pokretao kad je osjećao, da ono što se radi odgovara njegovoj duši i njegovim potrebama. Ali čaršija je vrlo često to iskorišćavala na svoj način. Pojedinci su postajali »gospodari« sela, dijelile su se interesne sfere i s narodom se je manevrvalo po čudljivosti i časovitom položaju, ne računajući da su i to živa bića, sa mislima i čežnjama, sa svojom dušom, koja treba da se izrazi i razvija. Naročito kulturni i privredni rad na selu čaršija nije nikad ozbiljno volila nego samo izabrani pojedinci iz naše inteligencije.

Po selima nijesu se tražili ljudi od prave vrijednosti nego većinom galamdžije, koji su znali da ugadaju i podvaljuju i mjesto da se narod budi i prosvjeđuje duhovno, gledalo se je većinom na nj kao na neposlužnu djecu sa prutićem u ruci i sa psovkom na jeziku. I danas još jednim velikim dijelom gleda se stim mjerilom na narod. Po naredbi trebalo bi da radi, misli i osjeća. Mnogi građani mogu stvarati svakakva čuda, ali svi se prema narodu smatraju kao učitelji, prosvjetitelji i vođe. Dok se javi kakva slobodnija misao ili primjedba, odmah se prijete, grmi, tuži, sretu s općinom, bankom, srezom. Još prije rata gledalo se je na sve one, koji su u slobodnom duhu vaspitavali narod, kao na buntovnike, jer je za mnoge narod neka mrtva masa, koja se može mijesiti i koju i treba mijesiti prema shvaćanju i potrebama pojedinih mjesta i pojedinih ljudi.

Mjesto da se pojedinci trude da razumiju prave potrebe narodne, da probude pravi duševni život, da nađu načina kako bi narod sam osjetilo što mu treba raditi i mjesto da razne ustanove služe potrebama narodnim, smatra se, obratno, da narod treba da pomaže ustanove koje ne vode računa o njegovom položaju, da narod postoji samo radi nekoliko izabranika, koje treba u pojedinim slučajevima da okružuje sa paradom i ovacijama. I skoro smo gledali ljude, koji su sebi privajali ulogu spasitelja otadžbine, dok ujedno tvrde da je sav naš narod pokvaren, da nije za nikakav rad ni napredak i raduju se da u ovoj državi neće biti »razbarušenosti« i slobode

masa, da će opet naći privilegovanih staleža, ljudi, mjesta i ustanova.

Kroz nekoliko godina poslije oslobođenja u pojedinim selima napredniji ljudi učinili su više nego što izgleda onima, koji ne poznaju naše prilike.

Mnogima će izgledati nevjerojatno, da su naši seljaci skupili kroz 6-7 godina preko jedan milijun dinara svojih vlastitih zadržanih sredstava, skupljajući dinar po dinar svoje udjele i stalne uloge. Ta suma nije u današnjim prilikama tako velika, ali ona za naše Zagorje znači neizmerno mnogo, kao početak i osnova jednog rada, koji će se moći povećati i razgranjavati. Sve ovo nije još dovedeno u međusobnu vezu, inteligencija malo saraduje, ali onaj dio koji saraduje probudio je nešto života i u ovoj našoj mrtvoj masi. Oni koji bi mogli i morali još ne obraćaju dovoljno pažnje ovoj vrsti rada.

Smatra se, da su i naše seljanke mnogo zaostale. Kad se je otvorila prva domaćićka škola kod nas, u Zemunik, tu je školu svršilo pedesetak djevojaka i žena iz Sjeverne Dalmacije, od Knina do Nina, a bile su većinom odabrane i odlične.

Kroz zadržano-poljoprivredne tečajeve prošlo je u Sjevernoj Dalmaciji stotinjak seljaka i osposobili su se za pomoćnike i saradnike, ali inteligencija, koja treba da predvodi kulturni i privredni rad, javila se je samo u nekim mjestima i tamo je pokrenut življi rad i pored direktnih ili indirektnih smetnja. U jednoj našoj općini javno je grmio jedan član uprave protiv zadruga, ali općinskom vijeću služi na čast, da je taj glas ostao »griješ vapijući na nebo«.

Ko dovede ljekara i zadržnu apoteku tamo, gdje su nekada samo babe vračare dopirale? Da li naši »oci otadžbine« ispunjeni istodobno sa sumnjama u narodni napredak i patriotskim frazama ili skromni radnici, koji se nijesu razbacivali sa patriotizmom, ali su vjerovali u bolju sudbinu narodnu, koja se mora pripremati i na čijem su ostvarenju radili?

Zar se ne bi u više slučajeva to moglo postići samo da ima ko da povede i radi?

Osnuju se razne ustanove (mljekarne, podrumi i dr.), ali seljaci se ostave sami, a treba mnogo pomoćnika u stručnim poslovima, pa kad rad zastane, onda se seljaci krive!

Naša je matica i osnovana da okuplja ljude u radu, da budi smisao za rad, da se izvršuje podjela rada, ali mnogi su stupili u nju kao da ona ima narod da zauzdava, da mu meće brujicu na usta, da ga vaspitava za poslušnost »gospodarima«, pa kad vide da to nije niti hoće da bude, kad vide da je njen »Glas« slobodna govornica, gdje se raspravlja o svim

pitajima, dajući riječ svima onima, koji je traže, onda prijete sa istupanjem iz Matice, sa miniranjem Matice i služe se prijetnjama, klevetama i tužbama.

Iz ovoga previranja Matica će izaći čista. Okupiće u svom kolu i imati samo one, koji joj i pripadaju, svojim mislima, osjećajima i djelima i ostaće ponosna u osjećanju, da služi najljepšim idealima svoga naroda, koje treba da što potpunije razvija.

L. M.

Najbolji put

Danas, u doba opće gospodarske krize, pri nenormalnoj i specijalno za seljaka toliko štetnoj pojavi velike nerazmjere cijena agrarnih produkata naprama ostalim trgovačkim artiklima i u doba velike novčane depresije, mora se obratiti posebnu i svestranu pažnju na pitanje: kako da se ukloni to zlo iz gospodarskog života i da se seljaku dade pristojna zarada za njegov trud, da ne mora u besćenje bacati na pijacu svoje produkte i da mu se bar donekle pomogne otrgnuti se od diktata te pijace.

Jasno je da je to pitanje moguće riješiti jedino preko sveopće organizacije selštva u zadrugarstvu, jer jedino na taj način moći će seljak da riješi svoje slabe gospodarsko stanje i da se socijalno podigne. Cilj je naime tih udruženja usavršavanje i umnožavanje poljoprivrednih produkata, jeftino opskrbljivanje seljaka sa poljodjelskim i kućnim potrebštinama, skupna prodaja seljačkih proizvoda i, što je danas od osobite važnosti, podjeljivanje dugoročnih i jeftinih kredita. Djelovanje njihovo se razvija u pravcu združenja svih seljaka u svrhu podizanja socijalne i ekonomske strane njegovog života.

Danas u doba kada svijetom vladaju politički i gospodarski skrajno suprotne struje kapitalizma i gospodarstva individualizma čije političko i gospodarsko djelovanje daleko divergira od interesa težaka, zadrugarstvo nudi zdravu osnovu za rješavanje seljačkog pitanja i

jasno pokazuje jedini moguć pravac kojim da krene selo. Kapitalistički gospodarski sistem nije u stanju da riješi krizu sela, jer njegove kapitalističke tendencije ne nalaze nikakova interesa u ekonomskom podizanju sela. Djelovanje zadrugarstva mora danas biti upućeno, da postepenom socijalizacijom sela organizirajući seljake u moćne zadržne jedinice u jezgri reformira današnji gospodarski sistem.

Da postigne postavljeni zadatak zadrugarstvo ne smije da bude samo brojčano. Među seljacima zadrugarima mora se razviti duh zajednice. Ne smije zadrugarstvo da se razvija u pravcu kapitalističkom, kako se je dosad u većini država razvijalo, već se mora zadruga shvatiti kao udruženje živih sila, ljudi, a ne mrtvog kapitala. Jedino takovo zadrugarstvo može da se razvije u moćnu organizaciju sigurnu od udara momentanih gospodarskih kriza. Jednostrano racionalističko poimanje zadrugarstva, t. j. da je zadrugaru cilj što veći trgovinski profit, ne rađa sigurnim uspjehom i a priori je takovo zadrugarstvo osuđeno na propast. Obično takove, nazovimo ih trgovinsko-kapitalističke, zadruge krah'raju već pri prvoj krizi. Kao živi primjer neka nam posluže mnoge mjekarske zadruge u Sloveniji, koje su velikim dijelom uslijed gubitka austrijske pijace morale likvidirati. Zadrugari neka se postave na princip »jedan za sve, svi za jednog« i tek u tom slučaju razvijaju se potpuna uzajamnost, koja je jedina sigurni garant za pravi razvitak i napredak zadrugarstva. A ta ideja uzajamnosti mora se bazirati ne na ličnom interesu nego na pravom shvatanju uzajamnog potpomaganja. Moramo naučiti seljaka zadrugara da u zadrugi ne traži uvijek samo ličnu korist, već neka bude pripravan žrtvovati svoj interes kada to od njega zahtjeva zajednica, jer jedino na taj način stvorice se moćno zadrugarstvo, koje će biti u stanju da odstrani sve današnje nepravilne i nemoralne metode u ekonomskoj borbi i da uistinu socijalno i gospodarski preporodi zaostalo selo i seljake.

Gojko Jovčić

Liječenje krize vina i vinogradara

U »Glasu« je bilo rečeno, da se od vinarne zadruge, koja ima da se osnuje u Šibeniku, ne može očekivati rješavanje krize, koja uništava šibenske vinogradare. Jer ta se kriza ne sastoji u tome, što nema ko da vino proda, nego u tome, što ih ima malo, koji mogu da ga kupe. Jednostavno rečeno: vina se proizvodi više nego što ga se može, u današnjim prilikama i uz današnje uslove, prodati. Ako se ograničimo na našu državu, onda se kriza vina može, u glavnom, svesti na ove uzroke: 1) U našoj državi vina se proizvede više nego što ga se može da popije. To bi bilo i onda, kad ne bi postojali uzroci, koji otežavaju konzum. Konzum iznosi ispod

3 milijuna hektolitara, proizvodnja doseže blizu 4 milijuna hl, a katkad i prelazi preko toga. Na taj način ostaje jedan suvišak, koji se baca na tržište i obara cijenu svemu vinu. A taj se suvišak ne može ni izvesti, jer mnoge smetnje tome stoje na putu. Tako ovaj višak zaključuje put lakoj prodaji. 2) Privredna kriza zahvatila je sve staleže, a najviše one, koji su u najvećoj mjeri vino trošili. Njihovi prihodi su se smanjili, a cijene njima potrebnih dobara ostale su ponajviše iste. Radi toga, da bi mogli zadovoljiti svoje jače potrebe, oni se moraju odricati svojih manje važnih potreba. Odatle nastaje i redukcija u potrošnji vina. 3) Vino je veoma skupo. Iako ga

